

Die Schule des Aristoteles. Text und Kommentar. Heft I—X von Fritz Wehrli. Basel/Stuttgart, Benno Schwabe & Co. Verlag, 1944—1959.

I <i>Dikaiarchos</i> , 1944	80 p.
II <i>Aristoxenos</i> , 1945	89 p.
III <i>Klearchos</i> , 1948	85 p.
IV <i>Demetrios von Phaleron</i> , 1949	91 p.
V <i>Straton von Lampsakos</i> , 1950	83 p.
VI <i>Lykon und Ariston von Keos</i> , 1952	67 p.
VII <i>Herakleides Pontikos</i> , 1953	124 p.
VIII <i>Eudemos von Rhodos</i> , 1955	123 p.
IX <i>Phainias von Eresos. Chamaileon. Praxiphanes</i> , 1957	111 p.
X <i>Hieronimos von Rhodos. Kritolaos und seine Schule</i> <i>Rückblick: Der Peripatos in vorchristlicher Zeit.</i> <i>Register</i> , 1959	200 p.

După culegerile de fragmente ale filozofilor greci devenite clasice și indispensabile pentru cercetătorii istoriei filozofiei grecești, cum sînt *Die Fragmente der Vorsokratiker* de Diels-Kranz, *Stoicorum veterum fragmenta* de S. ab Arnim și *Epicurea* de Hermann Usener, lucrarea de față a lui Fritz Wehrli împlinește una din lacunele care mai rămîn, dîndu-ne fragmentele filozofilor urmași ai lui Aristotel, a căror operă a pierit în decursul timpului, parțial, cu excepția lui Teofrast. Editorul se oprește la Andronicos din Rhodos, a cărui ediție critică a operelor acroamatice ale lui Aristotel reprezintă o fază nouă în dezvoltarea școlii peripatetice.

În fiecare caiet, Wehrli dă o culegere a fragmentelor rămase de la filozoful respectiv, urmată de un comentariu scurt dar judicios.

Textul grec al fragmentelor este publicat clasificat în rubrici: *Viața*, *Opera*, împărțită după titluri și fragmentele respective, dacă o atribuire precisă este posibilă, apoi fragmente *incertae sedis* și dubioase. Ele sînt luate din edițiile consacrate, critice, ale autorilor pe care îi citează, dînd și un aparat critic cu variante de lecturi.

Comentariile sînt concentrate, dînd esențialul pentru orientarea cititorului. Ele nu puteau fi făcute în forma aceasta decît de un ađinc cunoscător al filozofiei grecești postaristotelice. Wehrli arată modificările pe care le aduc acești discipoli ai școlii peripatetice doctrinei maestrului, influențele pe care le încearcă aceștia din partea platonismului și a școlilor postaristotelice ale stoicismului și epicurismului. Din lectura fragmentelor și comentariilor se desenează direcția materialistă în care se angajează Dikaiarhos, Aristoxenos și Straton din Lampsakos, pe cînd Heracleides din Pont se atașează de elementele mistice și fantastice din pythagorism și platonism.

După Theofrast, Eudem face o ultimă încercare de a menține doctrina lui Aristotel în forma ei originară, dându-i o formă mai scolastică, riguroasă.

Desigur partea cea mai remarcabilă a comentariilor lui Fritz Wehrli este cea ce privește etica, retorica, biografia și istoria, dezvoltate de acești peripateticieni din generațiile următoare. În general se observă la ei o orientare spre cercetarea empirică, bazată pe date concrete, care caracterizează pe Aristotel din ultima fază a creației lui. În schimb, în retorică spre exemplu, peripateticienii se îndepărtează de maestru și iau o atitudine ostilă față de ea, care este conformă cu cea a lui Platon. Despre bogăția de informații și trimiterile de detaliu foarte pertinente, pe care le face Wehrli în comentariile sale, se poate lua cunoștință numai citindu-le. Astfel lucrarea savantului editor și comentator al fragmentelor filozofilor din școala lui Aristotel devine un instrument indispensabil pentru cercetarea filozofiei postaristotelice.

Tot acest material bogat, prezentat în texte și comentarii, ne face să înțelegem și cauzele incapacității peripateticienilor postaristotelici de a crea sisteme mari filozofice și a preocupării lor cu domenii secundare, lăturalnice ale filozofiei. Dar cu atât mai fecundă a fost influența aristotelismului în antichitatea greacă din epoca elenistică în domeniul istoriei, biografiei, istoriei literare și istoriei culturii. Odată concepția ontologică de ansamblu a aristotelismului lăsată la o parte, cu atât mai fecunde s-au dovedit elementele empiriste pe care le conținea doctrina maestrului.

Toate acestea sînt puse în evidență și de Wehrli în *Privirea retrospectivă* cu care încheie caietul X al mării sale lucrări, expozeu pe care l-am fi dorit mai dezvoltat și împărțit pe capitole, dacă este îngăduit să ceri mai mult, atunci cînd s-a și dat atât de mult.

Tot ce putem spune este că am dori să vedem o lucrare similară cu cea de față, pentru epoca peripatetismului de la Andronicos din Rhodos la Alexandru din Aphrodisias. Dar aceasta este o altă problemă, ce iese din cadrele fixate de F. Wehrli pentru lucrarea sa.

A. M. Frenkian

POLYBE, *Histoires* (livre XII). Texte établis, traduit et commenté par Paul Pédech (Collection des Universités de France publiée sous le patronnage de l'Association Guillaume Budé). Paris, « Les Belles Lettres », 1961. LV-153 p. în parte duble. 1 hartă.

Așa cum, în cartea a II-a a *Istoriilor*, Polibiu polemizează cu Phylarchos și cu întreaga școală istorică de inspirație peripatetică, în cartea a XII-a critică cu asprime scrisul și gîndirea lui Timaios din Tauromenion, a cărui operă o supune unui examen atent, purtînd asupra stilului, conținutului de fapte și, înainte de toate, asupra concepției istorice a învățatului sicilian. Cu acest prilej, și ca o încununare a laturii negative a expunerii sale, istoricul din Megalopolis schițează în linii mari propriile sale vederi despre rostul și metoda scrisului istoric, oferindu-ne informații prețioase asupra perioadei din biografia sa cuprinsă între 144 și 134, vreme în jurul căreia se presupune a fi fost redactate paginile în chestiune. Pentru toate aceste motive, în desfășurarea narațiunii evenimentelor care formează materia *Istoriilor*, cartea a XII-a reprezintă un lung excursus intrucitivă autonom, putînd fi editat și studiat în chip de sine stătător, așa cum — pentru înțîia oară, cred, în istoria textului polibian — face acum Paul Pédech, a cărui lucrare poate fi socotită ca o contribuție la înțelegerea operei și personalității lui Polibiu și, totodată, ca un capitol din istoria istoriografiei grecești, în sensul larg al cuvîntului.